

Riksdagens protokoll

1987/88:85

Protokoll
1987/88:85

16 mars 1988

INNEHÅLL I DETTA PDF-DOKUMENT:

Anf 1.	Utrikesministerns utrikesdeklaration	sid 4-12
Anf 2.	Oppositionsledaren	sid 12-18
Anf 3-6.	----	
Anf 6.	Utrikesministern	sid 37
Anf 7.	Oppositionsledaren replik	sid 39
Anf 8.	Ingemar Eliasson (fp) replik	sid 41
Anf 9.	Gunnel Jonäng (c) replik	sid 42
Anf 10.	Lars Werner (vpk) replik	sid 43
Anf 11.	Utrikesministern	sid 44
Anf 12.	Oppositionsledaren replik	sid 47
Anf 13.	Ingemar Eliasson (fp) replik	sid 48
Anf 14.	Gunnel Jonäng (c) replik	sid 49
Anf 15.	Lars Werner (vpk) replik	sid 50
Anf 16.	Utrikesministern	sid 51

2006-06-30 / DE

Anf. 1 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Vår utrikespolitik är starkt förankrad i vår historia och i folkopinionen. När det råder enighet och samförstånd bakom utrikespolitiken är det en stor tillgång för vårt land.

Erfarenheterna från snart tre år som utrikesminister har stärkt mig i denna uppfattning.

För det första: Sveriges möjligheter att öva inflytande på den internationella händelseutvecklingen ökar om nationen står samlad kring utrikespolitiken. Om vi har ett enat uppträdande utåt ökar våra möjligheter att vinna andra länders stöd för vår uppfattning.

För det andra och kanske viktigare: Samförstånd ger styrka. Enigt står Sverige starkare när vi förhandlar med andra stater, direkt eller i multilaterala sammanhang.

För det tredje: Samförstånd om utrikespolitikens huvudlinjer stärker tilltron till att utrikespolitiken kommer att fullföljas oberoende av skiftande styrkeförhållanden mellan partierna i riksdagen.

En svensk utrikesministers första förpliktelse, han må vara av vilken partifärg som helst, är därför att försöka uppnå och bibehålla detta samförstånd.

Detta hindrar inte att vi bör ha en livlig utrikespolitisk debatt. En sådan debatt krävs för att bana väg för och definiera nya samförstånd.

Vi skall emellertid inte blunda för att det kan finnas skillnader i åsikter och attityder i vissa sakfrågor. Men om det är inrikespolitik och partitaktik som styr den utrikespolitiska debatten, riskerar vi att syftet med debatten går förlorat.

Ett aktuellt exempel på värdet av enighet och samförstånd är de senaste årens förhandlingar med Sovjetunionen om avgränsningen i Östersjön.

I en fråga av stor betydelse för Sverige nådde vi, mycket tack vare detta samförstånd, ett för Sverige mycket gynnsamt resultat som vilar på en fast folkrättslig grund.

Överenskomsten med Sovjetunionen om Östersjön är säkerhetspolitiskt betydelsefull för Sverige. Den främjar stabiliteten i förhållandet mellan våra länder. Den är ekonomiskt fördelaktig. Den undanröjer risken för rovfiske. Svenska fiskare garanteras samtidigt rätt till fortsatt fiske i den sovjetiska delen av området under många år. Och slutligen skapar den gynnsamma villkor för skyddet av miljön i ett känsligt havsområde.

Principöverenskomsten skall förverkligas genom två särskilda avtal som nu är färdigbehandlade och som den sovjetiske utrikesministern och jag skall underteckna i Moskva den 18 april; ett om avgränsningen och ett om fisket.

Herr talman! En bred uppslutning kring vår säkerhetspolitik är en särskild styrka för Sverige. Neutralitetspolitiken är den främsta garantin för vårt lands fred och oberoende. Denna politik kommer regeringen också framgent att föra med fasthet och konsekvens.

Vår neutralitetspolitik stöds av ett starkt och allsidigt sammansatt totalförsvär.

De nordiska länderna förenas i sin strävan att slå vakt om lugnet och den mångåriga stabiliteten i Norden. En viktig utgångspunkt är därvid varje

nordiskt lands respekt för de övrigas säkerhetspolitiska lösningar och ställningstaganden.

Det nordeuropeiska och nordatlantiska området har under de senaste årtionden fått en gradvis ökad strategisk betydelse. I spåren av denna utveckling har en ökad militär aktivitet kunnat noteras i vårt närområde.

Vi har ett gemensamt intresse av att förhindra såväl en ökad spänning som uppkomsten av nya friktionsytor i vår del av världen. Vi utgår från att detta är något som ligger i alla staters intresse.

Under senare tid har en rad olika förslag framförts som syftar till en reglering av de marina aktiviteterna i norr.

På svensk sida välkomnar vi detta intresse för överenskommer om restriktioner kring den marina verksamheten samt förtroende- och säkerhetskapande åtgärder på det marina området. Ingen kan tjäna på den spänningsökning som en fortsatt styrkeupbyggnad i de nordliga farvattnen kan befara med föra. Vi har sedan länge betonat vikten av att de ledande stormakterna iakttar återhållsamhet i sina militära dispositioner i norra Europa.

En utgångspunkt för den fortsatta diskussionen kring dessa frågor är det grundläggande intresse som Sverige såsom neutral stat har av att styrkebalansen i vår omvärld inte rubbas eller undermineras. Förtroende- och säkerhetskapande åtgärder på det marina området bör utformas med detta förhållande för ögonen.

Det är för oss naturligt att i första hand söka breda, multilaterala förhandlingslösningar på dessa frågor. Vi eftersträvar ett regelverk och en internationell rättsordning som kan utgöra ett värn för framför allt världsfundets små och medelstora stater.

Herr talman! Överbefälhavaren har rapporterat att fortsatt främmande undervattensverksamhet förekommit i vårt sjöterritorium. Det har emellertid inte gått att säkra bevis för inkräktarens eller inkräktarnas nationalitet. Sverige kommer aldrig att acceptera kränkningar av sin territoriella integritet. Regeringen ser därför med största allvar på kränkningarna av svenskt territorium. Det är regeringens bestämda föresats att den främmande undervattensverksamheten skall förhindras.

En betydande utbyggnad av ubåtskyddet har redan gjorts. Mot bakgrund av de erfarenheter som hittills vunnits av denna verksamhet lämnade överbefälhavaren i februari, på regeringens uppdrag, förslag till hur den fortsatta utbyggnaden skall inriktas. Förslagen är för närvarande föremål för överväganden inom regeringen i nära samråd med oppositionen.

Under det senaste året har statsministern, i Washington till president Reagan och här i Stockholm till regeringschef Ryzjkov, kunnat redovisa den svenska säkerhets- och neutralitetspolitiken och vår starka reaktion mot kränkningar av vårt territorium.

Stormakternas företrädare i dessa överläggningar har klart deklarerat att de hyser respekt för vår utrikespolitiska linje, för vår säkerhetspolitik och för vår territoriella integritet. Dessa uttalanden har vi anledning att från svensk sida ta fasta på.

Herr talman! Det sovjetisk-amerikanska toppmötet i slutet av förra året bekräftade de förbättrade stormaktsrelationerna. Men det som gör att detta

toppmöte skrivs in i vår tids historieböcker, är självfallet undertecknandet av avtalet om att avskaffa de landbaserade kärnvapenmissilerna i Europa, det s. k. INF-avtalet. Här tas ett första steg mot reell nedrustning som också kan få betydelse för andra nedrustningsavtal.

Toppmötet innebar på många sätt ett genombrott i de sovjetisk-amerikanska förbindelserna. Det undanröjde dock inte några av de grundläggande motsättningar som varit styrande för öst-väst-förhållandet under hela efterkrigstiden. Något sådant var inte heller att vänta. Men båda sidor inser att kärnvapenkriget är en orimlighet i vår tid och därför också omöjligt. Det enda rimliga alternativet i de ömsesidiga relationerna måste därför vara en strävan mot gemensam säkerhet grundad på dialog, avspänning och nedrustning.

Det finns stora möjligheter att utveckla dialogen mellan stormakterna och befästa ett avspänningsklimat.

Förenta Staterna och Sovjetunionen har deklarerat sin avsikt att i ett konkret avtal omsätta sin principöverenskommelse om att minska de strategiska kärnvapnen med hälften och att förhindra en hotande kapprustning i yttre rymden. Sverige välkomnar detta.

Även de taktiska kärnvapnen måste bli föremål för förhandlingar om nedskärningar. Sverige fäste tidigt uppmärksamheten på dessa vapen genom förslaget om en korridor i Centraleuropa fri från slagfärdskärnvapen.

Många av de mest brännande nedrustningsfrågorna kan bara lösas i multilaterala förhandlingar. Detta underströks bl. a. i Stockholmsdeklarationen, antagen av stats- och regeringscheferna inom Sexnationsinitiativet, som under statsministerns värdskap möttes i Stockholm i januari i år.

Herr talman! Kapprustningen berör alla länder och folk. Därför är det viktigt att också vi gör vår stämma hörd och ger vårt bidrag till ansträngningarna att stoppa kapprustningen.

I sommar kommer ett tredje extra möte med FN:s generalförsamling om nedrustning att äga rum. Där kommer Sverige, tillsammans med övriga deltagare i sexnationsinitiativet, att verka för att FN främjar upprättandet av ett system för kontroll av efterlevnaden av nedrustningsavtal.

Regeringen kommer vid specialsessionen också att fortsätta att driva kravet på ett fullständigt provstopp och att ta upp frågor som sambandet mellan nedrustning och utveckling samt den marina kapprustningen. Det är regeringens förhoppning att frågan om en kärnvapenfri zon i nordiskt område, som nu utreds i en arbetsmannakommitté utsedd av de nordiska utrikesministrarna, skall kunna föras framåt genom en allsidig genomgång av dess olika aspekter. Självfallet måste de nordiska ländernas skilda säkerhetspolitiska utgångspunkter respekteras i detta arbete.

Det är också vår förhoppning att den av alla parter uttalade politiska viljan att uppnå ett totalt förbud mot kemiska vapen även fortsättningsvis skall avspeglas i ett konstruktivt deltagande i förhandlingsarbetet vid nedrustningskonferensen i Genève. Det långt framskridna arbetet på en fullständig konvention bör nu slutföras utan dröjsmål.

Möjligheterna att nå ytterligare framsteg mot kärnvapenedrustning sammanhänger nära med de konventionella rustningarna.

De båda militärallianserna förefaller vara på väg att nå enighet om ett

mandat för förhandlingar om minskningar av konventionella styrkor och vapen i Europa. Dessa förhandlingar förutsätts vara knutna till konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, ESK.

Samtidigt håller ett mandat på att växa fram för fortsatta förhandlingar mellan samtliga stater inom ESK om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. Det är angeläget att förhandlingarna utformas på ett sådant sätt att alla ESK-stater har möjlighet att tillvarata sina säkerhetspolitiska intressen. Herr talman! Det finns en stark samhörighet mellan Europas folk. Den sträcker sig över blockgränserna. Den trotsar de ideologiska motsättningarna. Den grundas på en gemensam historia, gemensamma rättstraditioner och ett gemensamt kulturarv.

Det blåser en förändringens vind i Sovjetunionen. Den har bidragit till den begynnande avspänningen mellan stormaktsblocken. På sikt kan den förhoppningsvis leda till ytterligare reformer i de östeuropeiska staterna och till ökade kontakter mellan öst och väst.

Sverige välkomnar denna utveckling.

Vi vill i vår Europapolitik främja samarbetet mellan alla Europas stater och minska spänningarna mellan blocken. Det är i denna anda Sverige söker verka i ESK-processen. Vid det pågående uppföljningsmötet i Wien har vi tillsammans med övriga neutrala och alliansfria deltagarländer möjlighet att spela en konstruktiv roll.

Den svenska neutralitetspolitiken främjar stabilitet och avspänning i norra Europa. Detta ligger självfallet i vårt eget nationella intresse, men är också ett bidrag till ökad fred och säkerhet i hela vår världsdel.

Den snabba integrationen i Europa ställer nya krav på det nordiska samarbetet. Det är regeringens uppfattning att ett nära och väl utvecklat samarbete mellan de nordiska länderna är av stor betydelse, inte minst som en del av ett vidgat Europasamarbete.

Herr talman! Under året har det förts en intensiv debatt om våra relationer till EG. Diskussionen har främst gällt EG:s arbete med att genomföra en inre marknads med fri rörlighet över gränserna för personer, varor, tjänster och kapital. I en proposition, som kommer att behandlas av riksdagen senare i vår, föreslår regeringen riktlinjer för Sveriges framtida medverkan i ett brett västeuropeiskt samarbete.

Den bedömning som gjordes 1971, att medlemskap i EG inte var förenligt med neutralitetspolitiken, står fast. Samtidigt är det vår bestämda strävan att delta i det västeuropeiska samarbetet så långt och så nära som detta är förenligt med neutralitetspolitiken.

Vi avser verka för vårt mål via EFTA och i nära nordisk samverkan. I detta arbete söker vi inga ensidiga fördelar. Vi är väl medvetna om att varje förhandling innebär en avvägning av för- och nackdelar.

Vid mitt besök nyigen i Bonn mötte jag uppskattning av vår neutralitetspolitik och stor förståelse för den svenska politiken i förhållandet till EG. Statsministern kommer senare i vår att besöka Madrid, Bonn och London samt EG-kommissionen i Bryssel för samtal på högsta politiska nivå. Därvid kommer den svenska Europapolitiken att redovisas vad gäller både den västeuropeiska integrationen och andra former för fördjupat samarbete i Europa.

Regeringen väster stor vikt vid den sociala dimensionen i det västeuropeiska samarbetet. Vi vill främja sysselsättning och social trygghet och arbeta för samverkan vad gäller ekonomisk politik, arbetsmiljö- och miljöpolitik samt konsumentpolitik.

Regeringen välkomnar det nyligen etablerade miljösamarbetet mellan EG och EFTA. Miljöfrågorna har även i fortsättningen en central plats för Sverige i ESK-arbetet.

Herr talman! Det är mycket glädjande att Europarådets president just nu besöker Sverige som riksdagens gäst.

Europarådet förblir en vaksam försvarare av de västeuropeiska idealen, grundade på demokrati och försvar av de mänskliga rättigheterna. Organisationen spelar därför en självklar roll i vår strävan att befästa förbindelserna med Europa.

Möjligheten för medborgarna i Europa att fritt röra sig över gränserna är en symbol för det demokratiska Europas värdegemenskap. Regeringen beklagar därför de restriktioner som nu ställts upp för resandet mellan länder i Västeuropa och uttrycker en förhoppning om att de snart skall avskaffas.

Herr talman! Det är uppenbart att vad som händer i vårt eget närområde och i Europa direkt påverkar vår säkerhet. Vi kan emellertid inte förbli oberörda av de regionala konflikter som pågår över hela jorden. Världens säkerhet är odelbar.

I Sydafrika har förföljelsen av motståndarna mot apartheid trappats upp. De demokratiska krafterna drabbas av undantagstillstånd, mötesförbud och pressensur. Fackliga och politiska ledare hålls fängslade, många av dem utan att anklagas eller åtalas för något brott.

De senaste åtgärderna mot antiapartheidorganisationer och fackliga organisationer, liksom ingripandet mot kyrkliga ledare, innebär inte bara en ytterligare skärpning av detta förtryck. Syftet är nu att tysta och lamslå det breda icke-väldsmotståndet mot apartheidpolitiken.

Resultatet kan bara bli ökad konfrontation och polarisering. Den nationella dialog som är nödvändig för att åstadkomma en fredlig framtid för Sydafrika försåras än mer.

Sydafrikas hot och destabiliseringspolitik mot grannländerna fortsätter och blir allt intensivare. Landet stöder rebellrörelserna i Angola och Moçambique och fortsätter sin okupation av Namibia liksom delar av södra Angola. Sydafrikas militära angrepp mot Angola har ökat kraftigt.

Sydafrikas politik är ett hot mot internationell fred och säkerhet. Bindande sanktioner beslutade av FN:s säkerhetsråd är det mest verksamma medlet för att på fredlig väg påskynda apartheidsystemets avskaffande och bana väg för en övergång till ett demokratiskt samhällssystem.

Det är djupt beklagligt att flera av de länder som innehar de mest verk samma sanktionsmedlen mot Sydafrika inte har använt dem. Dessa länder bär ett ansvar för den nuvarande situationen i landet.

Sverige kommer att tillsammans med övriga nordiska länder fortsätta att verka för ett beslut av säkerhetsrådet om bindande sanktioner. Vi kommer också att öka ansträngningarna inom FN för att de åtgärder som redan beslutats eller rekommenderats genomförs och efterlevs. Vi verkar för ett

ökat internationellt bistånd till frontstaterna och till apartheidpolitikens offer.

Herr talman! De centralamerikanska presidenternas fredsplan från augusti 1987 utgör en betydelsefull och glädjande överenskommenhet i riktning mot fred, försoning, demokrati och regionalt samarbete på Centralamerikas egna villkor.

Regeringen välkomnar de åtgärder som de centralamerikanska länderna hittills har vidtagit i enlighet med fredsplanens principer om folkrätt, mänskliga rättigheter och demokrati. Ländernas vilja att lösa motsättnings- och problemen utan inblandning utifrån måste respekteras av alla.

Föränta Staternas stöd till de väpnade grupper som för krig mot Nicaraguas lagliga regering står i strid med fredssträvandena och folkrätten och måste upphöra.

Det fordras ett fortsatt internationellt stöd till fredsprocessen och till utvecklingsansträngningarna i regionen. Sverige har en positiv grundinställning när det gäller att stödja internationella insatser för att verifiera och följa upp fredsplanen. Vad gäller regionalt samarbete mellan de fem centralamerikanska staterna står självfallet de nordiska ländernas erfarenheter till deras förfogande.

Herr talman! Med stigande oro följer vi händelserna i de av Israel ockuperade områdena. Jag har just återvänt från Mellanöstern efter en veckas samtal med ledande israeliska, palestinska, jordanska och syriska företrädare. Det är mitt huvudintryck att de tre senaste månadernas palestinska protestaktioner på Västbanken och i Gaza och den israeliska ockupationsmaktens brutala sätt att försöka undertrycka dessa, har skapat ett nytt läge i regionen, där moderata och extrema krafter på ömse håll ställs mot varandra.

Det är vår plikt att i detta nya läge bidra till att utvecklingen vrids i riktning mot förhandlingar. Det angelägnaste är att få i gång en process som bryter en ond cirkel där våld föder våld.

En lösning av den arabisk-israeliska konflikten måste grunda sig på säkerhetsrådets resolutioner 242 och 338. Det innebär att Israel skall ha rätt till säkra och erkända gränser och att Israel måste lämna de territorier som hållits ockuperade sedan 1967.

Vi stöder heljärtat Israels krav på säkerhet och erkännande. Det är samtidigt ett svenskt säkerhetsintresse att folkrättens förbud mot förvärv av territorier med våld respekteras.

En annan grundläggande förutsättning för en lösning är att palestiniernas rätt till självbestämmande och möjlighet att upprätta en egen stat förverkligas. Vi stöder lika heljärtat dessa palestinska krav.

Solidaritiet med det palestinska folket kräver också att vi kraftigt fördömer den israeliska ockupationspolitiken och dess metoder. Denna politik strider mot folkrättsliga och humanitära principer och kan aldrig rättfärdigas. Israel måste så länge ockupationen fortsätter förmås att följa den fjärde Genèvekonventionens bestämmelser till skydd för civilbefolkningen under en ockupation.

Israel och PLO måste acceptera att förhandla med varandra. Ingen lösning kan bli hållbar om inte palestinierna representeras i förhandlingar av

företärdare som har deras förtroende.

Det råder en stor enighet inom världssamfundet om att en internationell fredskonferens om Mellanöstern bör sammankallas under FN:s ledning och att alla parter, inkl. PLO, bör vara representerade.

Stormakterna måste också ta sitt ansvar och inom ramen för en sådan konferens verka för bestående lösningar som parterna kanske inte kan nå fram till utan deras medverkan.

Detta är uppfattningar som den svenska regeringen delar. Vi verkar därför för att en sådan konferens skall komma till stånd.

Det utdragna kriget mellan Iran och Irak är en annan av vår tids tragedier. De folkrättsbrott som begås i kriget – attacker mot civila befolkningscentra, användning av kemiska vapen och angrepp mot den internationella sjöfarten – är upprörande och djupt oroande. Utvecklingen i Persiska viken innebär risker för upptrappning och spridning av konflikten. Alla parter måste därför iakttäta stor återhållsamhet.

Sverige välkomnar att FN:s säkerhetsråd i juli 1987 enhälligt antog resolution 598 om att genom en fredlig process få ett slut på konflikten. Regeringen anser att denna resolution utgör en god grund för en lösning och måste genomföras i sin helhet. Generalsekreterarens ansträngningar i detta syfte har därför vårt starka stöd. Mycket av säkerhetsrådets och FN:s auktoritet står härvid också på spel.

Det är regeringens förhoppning att den sovjetiska interventionen i Afghanistan äntligen går mot sitt slut och att även andra länder medverkar till att skapa förutsättningar för frihet och oberoende där. I detta arbete kan FN spela en viktig roll. De miljonals afghanska flyktingarna i Pakistan och Iran måste snarast få återvända till sitt hemland.

Den fredsuppgörelse som förefaller vara på väg i Afghanistan kan komma att kräva insatser från det internationella samfundet. Inte minst gäller detta hjälpsatser för de miljonals flyktingarna, så att dessa i säkerhet skall kunna återvända till sina hem. Om berörda parter så skulle önska är regeringen beredd att överväga hur Sverige skulle kunna bidra härtil.

Ett nioårigt dödligt Kampucheakonflikten tycks nu ha brutits. Sverige välkomnar de fredssamtal som inletts mellan några av parterna i konflikten och stöder alla ansträngningar som syftar till att uppnå fred i Kampuchea. Ett tillbakadragande av alla främmande trupper från landets territorium är en förutsättning för att Kampuchees folk skall ges en möjlighet att självt bestämma sin framtid.

Sverige har en tradition av engagemang i de Indokinesiska ländernas öde. Detta engagemang består. I den mån Sverige utifrån sina möjligheter kan bidra till en fredlig lösning av Kampucheakonflikten, är vi beredda att överväga detta om alla berörda parter så önskar.

Herr talman! De regionala konflikterna utspelar sig oftast i u-länder. De lägger ytterligare en tragisk dimension till de fattiga ländernas allt överskuggande problem, att trygga människornas försörjning och överlevnad. Det är oacceptabelt och dessutom farligt att låta klyftorna mellan rika och fattiga fortsätta att växa. Internationell säkerhet och stabilitet kan äventyras av en sådan fortsatt negativ utveckling på många håll i tredje världen.

Solidaritiet är därför ett självklart inslag i den svenska utrikespolitiken.

Förtryck och fattigdom är en orsak till konflikter. Bistånd främjar ekonomisk och social utveckling och bidrar därmed till att undanröja konfliktsaker.

En annan form av solidariskt bistånd ger vi praktiskt uttryck för i vår flyktingpolitik. Sverige är ett av de största mottagarländerna av flyktingar i Europa. På andra håll i världen understödjer vi flyktingarbete som bedrivs genom olika internationella organisationer. Vi är t. ex. bland de största bidragsgivarna till UNHCR och UNRWA.

En procentmät för biståndet består, liksom den starka inriktningen av det svenska biståndet på de fattigaste u-länderna. Dessutom föreslås i år att framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljö i mottagarländerna blir ett nytt biståndsmål.

Herr talman! Fortfarande 40 år efter att den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs av FN förekommer allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna över hela världen. Det är därför särskilt viktigt att se till att alla stater följer de regler som antagits av FN för att värna dessa rättigheter.

Regeringen kommer att verka för att de mekanismer som finns inom FN för detta ändamål förbättras och förstärks. Vi kommer också att stödja initiativ i länder som vill skapa egna institutioner, för att skydda de mänskliga rättigheterna. Vi kommer att fortsatt aktivt delta i arbetet på en konvention om barnens rättigheter och verka för att dödsstraffet avskaffas.

Sverige är från i år medlem av FN:s kvinnokommission. Vår avsikt är att med kraft driva att de strategier för jämställdhetsarbetet som antogs vid kvinnokonferensen i Nairobi 1985 genomförs.

Sverige kandiderar i år för medlemskap i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Inför detta har en särskild arbetsgrupp bildats inom utrikesdepartementet. Samarbetet med svenska frivilliga organisationer är av särskild betydelse i detta sammanhang.

Främjandet av de mänskliga rättigheterna är ett grundläggande element i svensk utrikespolitik. Förtryck och våld mot enskilda är avskyvärda i sig, men kan också leda till konflikter. Genom att i handling visa solidaritet med de människor som utsätts för brott mot de mänskliga rättigheterna bidrar vi därför också till att stärka den globala säkerheten.

Herr talman! Världskommissionen för miljö och utveckling, under ledning av Norges statsminister Gro Harlem Brundtland, har på ett övertygande sätt visat att miljö och naturresurserna utgör en hotad grundval för materiell välfärd. Endast om den grundvalen skyddas och bevaras kan en hållbar och bärkraftig utveckling säkerställas. Detta kräver en förebyggande miljöpolitik, som innebär att politiken inom olika samhällssektorer granskas och förändras. En viktig uppgift under de närmaste åren blir att se till att detta sker inom alla länder och alla FN-organ.

Samförstånd om de nödvändiga besluten kräver internationell solidaritet. En andra global FN-konferens om den mänskliga miljön kommer troligen att behövas. Sverige har i generalförsamlingen förklarat sig redo, om det finns önskemål därom, att åter stå värd för en sådan konferens.

Herr talman! Staternas ömsesidiga beroende ökar starkt på alla områden. Såväl stora som små stater har ett eget intresse av ett väl fungerande multilateralt samarbete. FN är ett unikt instrument för detta. Det är genom

ett effektivare och mer målinriktat arbete inom FN:s ram som lösningar måste sökas på de globala frågorna.

Det är oroande att FN fortfarande brottas med finansiella problem. Sverige kan inte acceptera att vissa medlemsstater bryter mot FN-stadgans princip om solidariskt betalningsansvar för världsorganisationernas utgifter.

Sveriges medlemskap i FN förblir en hörnsten i vår utrikespolitik. Regeringen avser att med kraft fortsätta att verka för att världsorganisationen ges bättre möjligheter att fullgöra sina uppgifter i enlighet med de mål och principer som finns nedlagda i dess stadga.

Herr talman! Det yttersta syftet med vår utrikespolitik är att värna om Sveriges säkerhet och oberoende. Detta gör vi genom att föra en fast och konsekvent neutralitetspolitik. Vi gör det också genom att verka för ett vidgat samarbete i Europa, internationell avspänning och nedrustning. Vi tillvaratar våra egna säkerhetsintressen genom att verka för fredliga lösningar av konflikter, ökad respekt för folkrätten och ett stärkt mellanfolkligt samarbete. Säkerheten kan dock inte ses isolerad från solidariteten.

Genom solidaritet med de fattiga folken i deras kamp för ekonomisk och social utveckling kan vi bidra till att minska spänningarna i världen.

Genom solidaritet med dem som är offer för brott mot de mänskliga rättigheterna kan vi stödja en utveckling mot demokrati och respekt för den enskilda människans värdighet. Detta kan i sig främja internationell fred och säkerhet.

Genom att solidariskt gripa oss an miljöproblemen kan vi skapa bättre levnadsbetingelser för människorna i dag och för kommande generationer. Det är också en fråga om säkerhet att kunna leva i en oförstörd miljö.

Herr talman! En kraftfull utrikespolitik, präglad av solidaritet och syftande till att främja Sveriges säkerhet, stärks av ett inrikespolitiskt samförstånd. Det gäller då att bortse från kortsiktig partipolitik och lättköpta debattpoäng och i stället se till Sveriges bästa.

Det har många gånger sagts att utrikespolitiken är vår främsta försvarslinje. Låt oss gemensamt arbeta för att stärka denna. Låt oss gemensamt slå vakt om en utrikespolitik, som grundar sig på säkerhet, solidaritet och samförstånd.

Anf. 2 CARL BILDT (m):

Herr talman! Årets utrikesdeklaration inleds med att utrikesministern förklarar, att en svensk utrikesministers första förpliktelse är att försöka uppnå och bibehålla ett politiskt samförstånd om utrikespolitikens huvudinjer. Jag välkomnar detta, liksom utrikesministerns klara bekännelse till en livaktig utrikespolitisk debatt i syfte att bana vägen för och ständigt definiera ett nytt samförstånd.

Men ord som utrikesministerns klingar inte riktigt rent när vi samtidigt hör kabinetssekreteraren i officiella anföranden tala om "en socialdemokratisk säkerhetspolitisk hegemoni". Den som talar om hegemoni, kan icke säkerhetspolitiskt samförstånd. Den som söker samförstånd, måste ge upp tankar på ett partis hegemoni över svensk säkerhetspolitik.

Att söka sätta partistämpelet på svensk utrikespolitik är att förringa dess kraft utåt och äventyra dess förankring inåt. Utrikespolitiken skall vara

nationell i detta ords allra sannaste bemärkelse. Det handlar om värnet av nationens intressen och av de värderingar vi gemensamt företräder. Jag skulle sätta värde på om utrikesledningen i fortsättningen inte talade med två tungor i denna fråga.

Herr talman! I ställningstagandena på olika områden visar utrikesdeklarationen på den samsyn i sak som finns i stora delar av svensk utrikespolitik. Tiden som gått sedan fjolårets utrikesdeklaration har inneburit betydelsefulla förändringar i den omvärld mot bakgrund av vilken vi formar vår nationella linje.

Det s. k. INF-avtalet mellan USA och Sovjet är det första genuina nedrustningsavtalet på kärnvapenområdet under efterkrigstiden. Det innebär ett genombrott bl. a. för mycket noggranna bestämmelser om kontroll och verifikation. Ett decennium efter det att Sovjetunionen inledde utplaceringen av sina s. k. SS20-robotar, med de olika motreaktioner detta så småningom ledde till från NATO:s sida, har det uppnåtts ett förhandlingsresultat som går längre när det gäller nedrustning än vad stora delar av den s. k. fredsörelsen vågade kräva.

De s. k. START-förhandlingarna fortsätter i syfte att söka nå ett avtal för att minska de strategiska kärnvapenarsenalerna med 50 %. Betydelsefulla framsteg har gjorts, även om det inte förefaller sannolikt att man hinner få fram ett färdigt avtal redan till toppmötet i Moskva.

Från nordisk utgångspunkt är uppgörelsen vid toppmötet i Washington om att förhandla också om en begränsning av de sjöbaserade kryssningsrobotarna värd att nämnas speciellt.

Aven på andra områden av nedrustningssamtalen finns tecken som tyder på framsteg. Jag kan dock inte låta bli att notera, när jag skall kommentera utrikesdeklarationen, att det s. k. sexnationsinitiativet nu även av regeringen reducerats avsevärt i betydelse genom att det inte får mer än en tämligen intetsägande rad i utrikesdeklarationen.

På olika områden ser vi hur den nya strategiska kompromiss mellan USA och Sovjet som vi började skönja för några år sedan nu får allt fastare konturer. Efter toppmötet i Washington planeras nu ett toppmöte i Moskva mot slutet av våren. Det blir det fjärde toppmötet mellan president Reagan och generalsekreterare Gorbatsjov på två år. På bara några få år har supermaktrelationen gått från hård verbal konfrontation till en konkret vilja att sluta överenskommelser för att reglera den bestående rivaliteten mellan de bägge maktklocken.

Under Bresnev-erans decennier utmärktes sovjetisk politik för det första av en strävan att med en stark militär utrustning förskjuta den s. k. styrkekorrrelationen mellan USA och Sovjetunionen i sovjetisk favör och för det andra av försök att utnyttja den uppnådda styrkan till olika positionsframflyttningar. Basen för denna politik försvagades emellertid genom det sovjetiska samhällets allt påtagigare inre stagnation. Enligt vad generalsekreterare Gorbatsjov nyigen sagt, fanns det ingen tillväxt alls i den sovjetiska ekonomin under 20 år, om man räknar bort effekterna av oljeprishöjningar och effekterna av den starka ökningen av vodkaförsäljningen. I början av 1980-talet började nationalinkomsten i Sovjetunionen t. o. m. att sjunka. Det handlade om ett socialt och ekonomiskt misslyckande av historiska dimensioner.

Samtidigt ledde den expansiva och styrkeinriktade sovjetiska politiken under denna period till en politisk omsvängning i främst USA i slutet av 1970-talet. På 1980-talet kom Reagan-erans militära upprustning och ekonomiska vitalisering av USA att utmana ett Sovjetunionen vars stagnation och kris blev allt tydligare.

I dag är det uppenbart, som utrikesministern påpekade, att de inre reformerna står högst upp på de sovjetiska ledarnas dagordning. De vet att dagens sovjetiska samhälle i ett längre perspektiv knappast klarar av de supermaktsåtaganden man gjort. De vet att förutsättningen för sovjetisk maktutveckling i olika delar av världen på sikt är genomgripande inre reformer. De vet också att tiden är tämligen kort.

Det är nu tre år sedan Michail Gorbatsjov blev den senaste i serien av Lenins och Stalins arvtagare. Såväl inrikespolitiskt som utrikespolitiskt har dessa år inneburit betydelsefulla förändringar. Det finns en strävan att reglera och avveckla olika konflikter och motsättningar runt Sovjetväldets periferi i syfte att uppnå lugnare förutsättningar för den inre reformpolitiken. Försöken att reglera förhållandet till Kina tillhör den bilden, liksom ansträngningarna att komma ut ur ockupationskriget i Afghanistan.

Samtidigt ser vi nu hur denna politik leder till nya spänningar inom det stora sovjetiska väldet. Vi har nåtts av de darrande videobilderna från de häftiga konflikterna i Transkaukasus. Vi känner de nya strömningarna i de baltiska republikerna. Sovjetunionens europeiska satellitbälte är spänningarna mellan reform och repression allt tydligare. Vi såg bilderna från gårdagens demonstration i Budapest. De senaste månadernas utveckling i DDR har mycket tydligt visat satellitregimernas allt större svårigheter att klara Gorbatsjov-erans känsliga balansgång.

När de strategiska rustningsfrågorna regleras, kommer de olika regionala konflikterna att komma allt mer i fokus. Två av dem, som jag skall koncentrera mig på, är av speciellt intresse i dag: Afghanistan och Mellerta Östern.

Det sovjetiska ockupationskriget i Afghanistan under 1980-talet har blivit en betydande belastning för den sovjetiska ledningen. Trots mycket stor brutalitet och insats av upp emot 120 000 soldater har den sovjetiska krigsmakten icke förmått att säkra kontrollen över Afghanistan.

När den sovjetiska ledningen nu är beredd till ett militärt tillbakadragande, är det en händelse av stor vikt. Vi är, för att uttrycka det försiktigt, inte bortskämda med sådant. Sverige måste stödja ett snabbt sovjetiskt tillbakadragande, ett återupprättande av Afghanistan som ett oberoende och neutralt land, verkligt självbestämmande för det afghanska folket och möjligheter för alla flyktingar att återvända till fred och frihet.

Det finns ingen renodlad militär lösning på konflikten. Det måste också till en politisk reglering. Att en grupp behärskar hela regeringsmakten i Kabul efter ett sovjetiskt tillbakadragande borrar tyvärr icke för stabilitet och fred.

Under de senaste månaderna har de olika konflikterna i Mellerta Östern förvärrats. Ur den internationella stabiliteten och säkerhetens synvinkel är i dag det fortsatta kriget mellan Iran och Irak den allvarligaste av dessa. Den senaste veckans upptrappade robotkrigföring mellan städer understryker åter vikten av en fredlig lösning. Genom resolution 598 har Förenta

nationerna visat att organisationen inte står alldeles kraftlös i denna allvarliga konflikt. Det skulle kunna bidra till en förstärkning av den under senare decennier skadade tilltron till Förenta nationernas förmåga att hantera akuta krislägen, om organisationen i detta fall kunde spela en konstruktiv roll. Om Sverige kunde bidra till detta, tror jag att vi skulle göra en mycket viktig insats.

Den palestinska resningen på Västbanken och i Gaza sedan början av december har åter fäst världens uppmärksamhet på oförmågan att reglera förhållandet mellan Israel, palestinerna och de olika arabstaterna.

Den s. k. Camp David-uppgörelsen 1978 mellan Israel och Egypten var ett betydelsefullt steg i riktning mot stabilitet i området. Men genom att inte alla stater inkluderades i fredsansträngningarna och genom att politiska krafter inom Israel i allt högre grad började att tala om ett "Storisrael" kom Camp David-processen inte att fullföljas.

Av de utlovade autonomiförhandlingarna om Västbanken blev intet. Och under det senaste decenniet har frustrationen därför byggts upp framför allt hos ungdomar i de ockuperade områdena. Det är denna vi sett explodera under de senaste månaderna.

Israel är en demokrati. Där ligger grunden för den samhörighet de flesta av oss känner med det israeliska samhället och med den israeliska staten. Men en demokrati, herr talman, kan i längden aldrig vara en ockupationsmakt utan att korrumpas sin egen själ. En värnpliktsarmé kan i längden aldrig fungera som en ockupationsstyrka.

Vi reagerar starkt mot den brutalitet som vi ser israeliska värnpliktiga i svåra situationer utöva mot palestinska revoltörer. Vi vet förvisso, att det i andra länder i Mellerta Östern går att dokumentera övergrepp som är långt brutalare. Ändå reagerar vi, därför att för oss är Israel demokratis och de mänskliga rättigheternas utpost i denna del av världen.

Om huvudlinjerna i svensk Mellerta Östern-politik råder enighet. Låt mig dock göra några anmärkingar med anledning av deklARATIONENS formuleringar.

Den "solidaritet med det palestinska folket" som deklARATIONEN talar om måste ha sin spegelbild i den solidaritet med det judiska folket som är så fast förankrad i Sverige.

Och förordmandet av våld och brutalitet måste ha udden riktad åt båda hållen för att dess moraliska styrka icke skall gå förlorad. Vi fördömer israelisk brutalitet. Vi fördömer palestinska terroristakter.

Israel måste dra sig tillbaka från ockuperade områden. Där om råder ingen tvekan. Men att dogmatiskt hålla fast vid 1967 års gränser, på det sätt deklARATIONEN antyder, tror jag inte är klok politik.

En folkrättslig överenskommelse om fred för israelerna och självbestämmande för palestinerna måste också vara en överenskommelse om rimliga gränser. Det kan inte ligga i någons intresse att åter försöka dela Jerusalem.

Att Israel skall erkänna PLO som en part i förhandlingar är ett självklart krav i en svensk utrikesdeklARATION. Det borde även kravet på PLO att otvetydigt erkänna Israels rätt att leva inom säkra och erkända gränser vara.

Vad gäller framtiden tror jag inte att det är klokt att alltför bestämt binda sig för tanken att en självständig palestinsk stat, omfattande Västbanken och

Gaza, måste upprättas. Områdena är små, de är åtskilda och svaga kanske alltför små, alltför åtskilda och alltför svaga för att med utsikt till verklig självständighet kunna forma en egen stat.

Den palestinska resningen har lett till en ny politisk situation i området. Den amerikanska utrikesministern Shultz fredsplan ställer såväl Israel som företrädare för PLO och arabstaterna inför nödvändigheten att snabbt fatta beslut. Utrikesminister Shultz ansträngningar är värda all respekt.

Finns nu modet till kompromisser, kan två decenniers dödliga kände brytas. Finns det inte, riskerar våldspiralen att förvärras. I ett längre perspektiv är det staten Israel som hotas allra mest av det.

Herr talman! Trots vårt intresse och vårt engagemang för det som händer i andra delar av vår värld, måste vår egen världsdel och vårt eget Europa stå i fokus för vår utrikespolitik.

Den europeiska utmaningen är uppenbar. Jag har diskuterat den vid åtskilliga tillfällen under det senaste året i denna kammare. Nu vet vi, efter framgångarna med att lösa jordbrukskrisen och att lösa finanskrisen att EG:s arbete med förverkligandet av den inre marknaden skjuter ny fart.

Riskerna för att vi kommer att ställas vid sidan av delar av denna utveckling är stora. Det skulle leda till försämrade förutsättningar för svensk välfärdsutveckling under kommande decennier.

Jag noterar med tillfredsställelse också i deklarationen, att statsministern nu skall göra en bixtresan genom Europa. Det är måhända litet senkommet och det verkar litet snålt tilltaget, men det är förvisso bättre än ingenting.

Jag noterar också med tillfredsställelse, att utrikesdeklarationen talar om den sociala dimensionen i EG-integrationen. I dessa formuleringar borde ju ligga en beredskap från regeringens sida att också vara med och lämna konkreta ekonomiska bidrag till EG-programmen på bl. a. regional- och forskningspolitikens områden.

Jag vill samtidigt varna för tendenser, som också finns i deklarationen, att läsa in en alltför stor förståelse för svensk EG-politik i de vänligheter som jag utgår från att statsråd möter på sina rundresor i Västeuropa.

Det skulle förvåna mig mycket om inte också rapporteringen till UD återspeglade den med viss misstro blandade skepsis som svensk Europapolitik inte sällan möts med i dessa länder.

Om Europapolitikens färdriktning har enigheten under det senaste året blivit allt större. Det tycker jag är mycket bra.

Men vi har delade meningar på vissa punkter såväl vad gäller medlen som vad gäller de insatser som nu krävs för att nå betydelsefulla mål. Till den frågan kommer vi att återkomma i samband med att vi här i kammaren skall diskutera den proposition om riktlinjer för Europapolitiken som regeringen har lagt fram.

Hur Europasamarbetet i alla sina delar kommer att utvecklas in på och genom 1990-talet vet vi i dag faktiskt inte. Därmed är det inte heller möjligt att ha någon bestämd mening om huruvida ett svenskt medlemskap då kan förenas med vår neutralitetslinje eller ej.

Vi skall inte, för att låna en formulering, förolämpa framtiden genom att säga "aldrig" i politiken.

Herr talman! Det var med viss förvåning som jag noterade att de olika

sovjetska utspel gentemot Norden vi sett under de senaste sju månaderna inte gavs ett större utrymme i utrikesdeklarationen.

Det är inte vanligt att våra nordiska länder blir föremål för den typ av uppmärksamhet som vi såg i generalsekreterare Gorbatjovs tal i Murmansk den 1 oktober och de utspel som följt därefter, bl. a. i samband med ministerrådspresidenten Ryzjovs besök i Stockholm och Oslo.

Det är intressant och viktigt att notera, att ett genomgående drag i de olika sovjetiska anföranden och artiklar som vi sett under dessa månader varit dels konstaterandet av det nordeuropeiska och nordatlantiska områdets ökade strategiska betydelse, dels uttalanden om en fortgående "militarisering" av regionen.

Det är i detta perspektiv de olika förslag till begränsningar av främst marina aktiviteter kring Norden som lagts fram skall ses.

Under två decennier har de sovjetiska marinstridskrafterna i området byggts ut mycket kraftigt. Denna militära kraftutveckling har kastat sina säkerhetspolitiska skuggor över alla de nordiska länderna – det känner vi väl. Nu ser vi en tydlig förändring i det sovjetiska marina utmyrtjandet av främst Nordatlanten.

Vissa strategiska robotbåtar, som tidigare passerade ner genom Nordatlanten för att patrullera längs Förenta Staternas kust, har nu i stället börjat patrullera i de nordliga farvatnen. Deras missiler kan bara vara avsedda för insats mot Europa.

Andra strategiska ubåtar med interkontinentala robotar har fått än mer tillbakadragna patrullområden in i Barents hav och Polarhavet.

Samtidigt har den sovjetiska marinens aktiviteter ner i Nordatlanten inskränkts mycket kraftigt. Kortare men mer intensiva övningar koncentreras nu till det närmaste skyddsområdet kring baser och tillbakadragna ubåtsområden.

I detta läge har Sovjetunionen ett mycket starkt intresse av den typ av marina begränsningar som Sovjetunionen nu har lagt fram förslag om. Sambandet mellan politiska initiativ och militära förändringar är i detta fall mycket påtagligt. Det framgår bl. a. av att man inte föreslår begränsningar i de områden som man själv opererar mest i.

Det är anmärkningsvärt att regeringen i deklarationen, i sina resonemang om marina begränsningar, icke nämner den för Sverige centrala principen om havens frihet. Jag utgår ifrån att det handlar om ett förbiseende, för Sverige har inget intresse av arrangemang som begränsar det fria tillträdet till Östersjön eller som riskerar att försvaga våra grannländers säkerhet.

De olika sovjetiska förslagen på säkerhetsområdet skall prövas mycket nog. I flera fall rör förslagen frågor som bör avhandlas främst av de bägge allianserna. I andra fall bör förslagen bli föremål för andra former av multilaterala överväganden. Sverige har inget intresse av en regionalisering av dessa frågor eller av bilaterala säkerhetsarrangemang med den ena eller den andra supermakten.

Herr talman! Vår säkerhetspolitik måste stå stark. Att vi gemensamt har tvingskonstaterat att de mot vårt land riktade undervattensoperationerna fortsätter innebär ett allvarligt misslyckande för vår säkerhetspolitik. I den mån som utrikespolitiken, som utrikesministern säger i deklarationen, skall

vara den första försvarslinjen för Sverige tvingas vi också konstatera att den har varit verkningslös som sådan. Och den avgörande försvarslinje som vårt försvar utgör har under två decennier kontinuerligt försvagats.

Det 1990-tal som vi nu blickar fram mot kommer att innebära nya utmaningar för vår utrikes-, vår säkerhets- och vår försvarspolitik. I den snabba globala tekniska och ekonomiska omvandlingens spår – den fredliga samverkan och den fredliga konkurrensen – förändras i dag relationer mellan länder och världsdelar långt snabbare än vad vi kanske anar. Att Sverige ekonomiskt tappar mark kan i det längre perspektivet tyvärr inte undgå att också påverka vår utrikespolitiks förutsättningar.

De strategiska spänningarna kring Nordeuropa kan inte förväntas avta. Övertolkningar är alltid farliga, men det går att se tecken på motsatsen.

Den europeiska integrationen skjuter ny fart. Och det handlar om integration, inte bara om samarbete, som det talas om i deklARATIONEN. I denna integration måste Sverige vara med. Sverige får inte reduceras till bara en randstat när det gäller att bygga en ny framtid för Europa.

Samtidigt växer stödet för de frihetens och demokratins värderingar som alltid borde stå centrala i svensk utrikespolitik. Frigörelse och demokratisering har präglats många länder, icke minst i den tredje världen, under 1980-talet, och vi har all anledning att ge allt det stöd vi kan till en fortsättning av denna process.

Kring dessa utmaningar för vår politik skall vi söka ett nationellt samförstånd, ett samförstånd baserat på dialogens – aldrig hegemonisträvan- dens – grund.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Amf. 3 INGEMAR ELIASSON (fp):

— — —

Amf. 6 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Trots det som Lars Werner påtalade, att det har förekommit ett visst gnissel i den utrikespolitiska debatten, vill jag ändå säga – inte av taktiska skäl utan av övertygelse – att det är med både glädje och tillfredsställelse jag kan konstatera den samsyn och det samförstånd som har genomsyrat de anföranden som har hållits under dagens debatt.

Ingemar Eliasson ansåg att regeringen har förtjänat en fjäder i hatten för Östersjöavtalet. Jag delar gärna med mig av den fjädern eller delar ut nya om det så krävs. Visserligen är, som det har sagts, Östersjöavtalet en diplomatisk och förhandlingstaktisk framgång. Ändå törs jag påstå att vi inte hade lyckats nå detta avtal om vi inte hade hållit samman som vi gjorde under de olika faserna. Att jag har rätt visar ju det som skedde i ett tidigare skede då den svenska enigheten brast och förhandlingarna därmed bröt samman. Det berodde då inte på oss socialdemokrater. Vi slöt upp bakom regeringen Fälldins förhandlingslinje. Eftersom motsatsen påstås i debatten vill jag gärna säga att vi i de avslutande förhandlingarna haft nytta av vad regeringen Fälldin åstadkom 1982.

Det har också nämnts ett annat exempel på vad enigheten kring utrikespolitiken betyder och det är då det gäller hanteringen av de två

gisslandraman som vi upplevt under det senaste året. I sådana lägen är sammanhållningen och samspelet särskilt viktiga. Annars kan Sverige lätt hamna i utpressningssituationer som i sin tur kan leda till att människoliv går till spillo. Vi var på väg att hamna i en sådan situation då Unita i Angola av den svenska debatten drog den felaktiga slutsatsen att Sverige skulle överge sin politik om man sätte press på Sverige. Klara deklarationer från samtliga partiers sida befriade oss från den utpressningssituationen.

Det har ställts frågor och det har gjorts randanmärkningar, och jag skall försöka ge svar och förtydliganden så gott jag kan. Både Carl Bildt och Ingemar Eliasson har tagit upp det här med hegemonin. Kabinettssekreteraren och jag skulle tala med dubbla tungor. Kabinettssekreteraren skulle ha krävt socialdemokratisk hegemoni på det utrikespolitiska området. Det har kabinettssekreteraren inte gjort. Det kan jag försäkra. Om vi går till texterna, hans tal och hans svar, så finner vi att han har utgått från det långvariga – 50-åriga – socialdemokratiska regeringsinnehavet som satt sin prägel – det vore konstigt annars – på den svenska utrikespolitiken och därmed, betonade han, har följt en förpliktelse att i kontinuitetens tecken fortsätta den politiken i så stort samförstånd som möjligt med de andra partierna. Jag kan försäkra er att vi talar med *en* tunga. Vi är lika angelägna att åstadkomma samförstånd om samförstånd går att åstadkomma. Vi har full respekt för de andra partierna, betraktar oss inte på förhand som överlägsna i en debatt utan som jämställda partners. Häng inte upp er på ord.

Så trodde Carl Bildt att förståelsen för den svenska neutralitetspolitiken och EG-politiken som vi möter ute i Europa kan bero på diplomatisk vänlighet. Ja, det kan man nog ibland inte utesluta att man utsätts för. Men jag tänker särskilt på den västtyske utrikesministern Gensschers väldigt klara deklaration då jag nämner det här. Opåkallat tog han upp frågan om den svenska neutralitetspolitiken och sade att den har haft en betydelse och kommer att ha en betydelse inte bara för lugn och stabilitet i den norra delen av Europa utan också för resten av Europa. På samma sätt som den forna arvfärdenskapen mellan Frankrike och Tyskland har förbytt i vänskap, och nära samarbete genom EG-samarbetet, så har det betydelse för de länderna och deras säkerhet men också för vår säkerhet i norra Europa. Med det ökade strategiska intresset för vår del av världen följer att också stormaktsblocken har ett intresse av ett neutralt, väl försvarat område mellan stormaktsblocken. Det var säkert inte bara diplomatisk vänlighet som ledde till det uttalandet.

Så frågade Carl Bildt om det var ett förbiseende då vi inte hade nämnt principen om havens frihet. Nej, den principen betraktar vi som så fullständigt självklar. Vi kommer att hävda den med stor bestämdhet och avvisa alla försök att sätta den ur spel.

Ingemar Eliasson tyckte att vi från regeringens sida skulle ta ett större ansvar då det gäller att stärka FN.

Ja, vi är beredda att ta allt ansvar vi kan. Vi arbetar med stor energi inom departementet, i FN och i diskussioner med företrädare för andra regeringar. Vi har gott hopp om att det skall komma något positivt ur alla dessa resonemang. Vi är beredda att ta vårt ansvar.

Ingemar Eliasson frågade: Har regeringen förlorat all energi rörande

bindande sanktioner mot Sydafrika.

Nej, verkligen inte. Jag var nere tillsammans med de övriga nordiska utrikesministrarna i Arusha i januari för att diskutera med frontstaternas utrikesministrar hur vi skall agera i FN för att åstadkomma bindande sanktioner, hur vi skall påverka andra, hur vi skall sätta kraft bakom de beslut som FN tidigare har tagit då det gäller oljeembargo, vapenembargo och mycket annat. Så vi har icke tappat energin eller strävan att åstadkomma något mera verksamt på detta område.

Beträffande Afghanistan frågade Ingemar Eliasson: Är regeringen beredd att öka det humanitära stödet till flyktingar. Svaret är ja. Det har utgått sammanlagt 175 milj. kr. till flyktingar. Hälften går till folk inne i landet via enskilda organisationer. I morgon kommer ett nytt regeringsbeslut om ytterligare bistånd med 4 milj. kr. via Lutherhjälpen. Så svaret är ett konkret ja.

Beträffande Mellanöstern frågade Ingemar Eliasson: Var det önsketänksamt från min sida när jag sade efter min Mellanösternresa att jag hade spårat en kompromissvilja hos parterna.

Nej, jag hade många samtal. Jag kom inte dit för att stryka medhårs. Jag var där för att försvara och hävda den svenska linjen och synen, och det gjorde jag. Det betydde att de samtal jag hade med alla parter var både uppriktiga och väldigt förtroliga. Det är ju den fördelen vi har i Sverige att vi kan tala förtroligt med alla parter. Det finns en genuin freds vilja hos parterna, men samtidigt en djup misstro och den skapar blockeringar och låsningar. Men jag är övertygad om att det hos starka och växande grupper i Israel – jag tänker på Fred Nu-rörelsen och labourpartiet – finns en beredskap att ge land för fred. Alla mina samtal med PLO visar att där finns en vilja och en övertygelse om att man måste erkänna – vilket vi alltid har krävt – Israels rätt till existens genom säkra och erkända gränser.

Man har sagt i pressen att jag skulle vara propalestinsk. Ja, jag är propalestinsk. Har man sett ögonen på pojkar som ligger i sjukhusbäddarna sönderslagna, genombrända av höghastighetskulor som sprängt sönder deras ben och muskler, läst i deras ögon förtvivlan över sin situation, men också en kampvilja och ett hat, då förstår man att Israel kan aldrig överleva om man inte medverkar till att lösa det palestinska problemet.

Jag är också proisraelisk, och det kan man bara vara genom att hävda också palestiniernas rätt. Det var det Ben Guryon gjorde efter sexdagarskriget 1967, då han sade att vi för Israels överlevnad och vår egen värdighets skull måste lämna de ockuperade områdena och också ge palestinierna en möjlighet.

Anf. 7 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Som företrädare för oppositionspartier har vi självfallet i uppgift att, samtidigt som vi söker samförstånd, kritiskt granska regeringens handläggning också av olika utrikespolitiska ärenden. Då stöts vi av uttalanden som dem som kabinettssekreteraren kom med. Det är inte fråga om tolkningar eller annat, utan det går bra att läsa in i det manus som distribuerades av utrikesdepartementet vid det aktuella tillfället. Där sade kabinettssekreteraren följande om svensk utrikespolitik: Detta är en politik

som socialdemokratin lagt grunden till i vårt land. Man kan om man vill tala om en socialdemokratisk säkerhetspolitisk hegemoni.

Detta är utrikesledningens budskap på interna partisammanskomster, men i riksdagen talas det om det nationella samförståndet, enigheten mellan partierna och de likaberättigade samtalen. Det är, Sten Andersson, att tala med dubbel tunga. Man kommer inte från det så enkelt som utrikesministern försökte göra, genom att anföra att vi skall glömma vad kabinettssekreteraren säger. Det kan vara frestande att ofta lyda det rådet, men det leder inte till en alltför seriös hantering av utrikespolitiska problem.

Vad gäller den fråga som kanske är den allvarligaste som vi står inför i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, nämligen ubåtskränkningarna, kan noteras att det under de senaste månaderna har skett en verbal upptrappning från regeringens sida. Utrikesministern framträdde själv och återopade lägre stående makter, och statsministern framträdde och talade i mycket sinistra termer om vad som kunde bli konsekvenserna av fortsatta kränkningar.

Låt mig mot den bakgrunden säga att det var med en viss förvåning jag i går fann att intet av dessa uttalanden anses av utrikesdepartementet tillhöra kategorin "viktigare" i utrikesdepartementets officiella sammanställning av viktigare svenska uttalanden under förra året. Det är lite anmärkningsvärt att dessa, med alla rimliga mått mätt, viktiga uttalanden inte betraktas som sådana.

Så vill jag beröra ett antal sakfrågor som är av stor betydelse. Vad gäller förståelsen för svensk politik utanför Sveriges gränser tror jag, i likhet med utrikesministern, att det finns en mycket bred förståelse för svensk neutralitetspolitik och för svensk säkerhetspolitik, när vi tar oss tiden att förklara den i realistiska termer. Vad jag uttalade mig om var svensk EG-politik, där det från svensk sida finns en tendens att i allmänna vänligheter läsa in ett längre tillmötesgående av svenska krav än det som svenska förhandlare faktiskt möter. Vi skall nog vara medvetna om att det finns en skeptisk attityd ute i Europa gentemot Sverige – landet som plockar russin ur kakan, som ägnar sig åt andra delar av världen mer än åt de gemensamma europeiska angelägenheterna. Just därför är det så viktigt att vi markerar den europeiska identiteten i vår politik kraftigare än vad som hitintills har varit fallet.

Jag vill också, herr talman, nämna Mellersta Östern. Jag tror att vi är överens om grunddragen, som jag sade, i den svenska Mellersta Östernpolitiken, men det är mycket viktigt att betona att vi känner en solidaritet med det palestinska folket samtidigt som vi känner en solidaritet med det israeliska och det judiska folket. Jag uppfattar att Sten Andersson i utrikesdeklarationens formuleringar svänger över lite väl mycket åt det ena hållet, när han talar om solidariteten med den ena sidan men inte med den andra. Det hade varit passande om han också i utrikesdeklarationen tydligt hade sagt att PLO måste erkänna staten Israels rätt att existera inom säkra och erkända gränser.

Sedan är vi helt överens om – det har vi varit överens om sedan 1967 – att Israel måste dra sig tillbaka från ockuperade områden. En demokrati kan aldrig vara en ockupationsmakt utan att förlora sin själ. Jag tror samtidigt att det finns anledning att ha en viss öppenhet inför hur de gränser som är de

riktiga skall se ut och hur de statsbildningar som skall säkra nationellt självbestämmande för alla folk, frihet, medborgerliga rättigheter och stabilitet i Mellersta Östern egentligen skall se ut. Vi kan inte sitta här uppe i höga Norden och i detaljer diktera hur konflikter som går tillbaka icke bara generationer utan sekler i ett av världens mest problemfyllda områden egentligen skall lösas.

Anf. 8 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att trots allt kommentera vad Lars Werner hade sagt om konflikten i Mellanöstern. Lars Werner menar att vi skall tillgripa samma sanktioner mot Israel som mot Sydafrika. Det är en absurd tanke. Det är nästan litet genant att behöva säga det, men tydligen nödvändigt.

Mot Sydafrika förordar vi isolering och totalt handelskrig därför att vi vill hjälpa folket i Sydafrika att göra sig kvitt apartheid. Med Israel vill vi utveckla dialogen för att hjälpa till att rädda demokrati, humanism och rättfärdighet. Apartheid i Sydafrika bör förintas, och demokratin i Israel bör bevaras. Det är sorgligt att en ledamot av Sveriges riksdag inte inser denna fundamentala skillnad. Därför måste Lars Werners absurda propå om isolering av Israel avvisas med all kraft.

Jag är glad över att utrikesministern och regeringen har valt att i stället utveckla en livligare dialog med Israel. Det är bra att Sten Andersson valde att resa till Mellanöstern och på ort och ställe få till stånd en dialog. Jag delar meningen att krav måste ställas i båda riktningarna på försoning och eftergifter, om det skall vara möjligt att någonsin åstadkomma en lösning av den konflikten.

Det är också välgörande att Sten Andersson släpper fram den känslornas indignation som vi alla känner vid betraktandet av utvecklingen i Mellanöstern.

De intryck som Sten Andersson har mött i Mellanöstern är ändå fortfarande litet motsägelsefulla. Jag vill ställa frågan på sin spets: Är det så, Sten Andersson, att den bedömning som utrikesministern gör är att PLO har valt vägen mot försoning, att erkänna Israels existens, att upphöra med terroraktioner? Är det utrikesministerns bedömning att de krafter i Israel som vill ha en fredsprocess, en internationell konferens, håller på att växa i styrka? Är de försonande krafterna på båda sidor i tilltagande?

Om det är en riktig beskrivning av läget kan man hysa den optimism som Sten Andersson har gett uttryck för. Jag fruktar bara att det kanske är något mer önsketänkande än en realistisk beskrivning av läget.

Jag vill också ta upp detta med hegemonin. Som Carl Bildt har sagt är det inte bara fråga om ett olyckligt referat av ett uttalande, utan det är styrkt att kabinettssekreteraren har uttalat sig på detta sätt. Det framgår också av en intervju i Lidings Tidning, där kabinettssekreteraren får frågan: Står och faller den traditionella utrikespolitiken med socialdemokraterna? Svaret lyder: Den faller utan socialdemokraterna.

Det som väcker min reaktion är att en ledande socialdemokratisk utrikespolitiker vägleds av en sådan föreställning, som leder till att samförståndet måste bygga på att socialdemokrater talar och vi andra nickar

instämmande. Det är inte möjligt att i längden vidmakthålla ett samförstånd, som bygger på den typen av herremansfasoner. Jag är därför glad över att Sten Andersson ber oss bortse från dessa uttalanden. Jag uppfattar det som så nära en dementi man kan komma. Det hör inte till min natur att skapa strid om futtigheter eller att anmärka på ett olyckligt ordval, men jag tycker att det är viktigt att göra klart att svenskt utrikespolitiskt samförstånd måste byggas på ömsesidig respekt mellan partierna i Sveriges riksdag.

Utrikesministern försäkrar mig och andra om att Sverige gör vad som går att göra för att stärka FN:s ställning. Jag hoppas och tror att det är så. Vad jag efterlyser är en samlad strategi inkluderande, om man så vill, också en katastrofplan för den händelse att FN måste koncentrera sig kring det som är viktigare än det viktiga. Kan man då med gott samvete säga att vi har gjort alldeles klart vad vi vill åstadkomma i FN-arbetet, för den händelse den ekonomiska krisen blir bestående?

Till slut, herr talman, vill jag med glädje konstatera att riksdagen först har fått besked om de utvidgade humanitära insatser i Afghanistan som regeringen är beredd att besluta om i morgon.

Anf. 9 GUNNEL JONÅNG (c) replik:

Herr talman! Det känns positivt att det också ett valår kan råda ett samförstånd i utrikespolitiska frågor på det sätt som har redovisats här i dag. Jag noterar också med glädje det positiva uttalande som utrikesministern gjorde om regeringen Fäldins agerande 1982.

Det som utrikesministern i sitt anförande sade om samförstånd har jag redan instämt i – jag tycker att det är viktigt.

Men jag skulle vilja knyta an till hegemonidebatten och säga att samförståndet inte får ske på socialdemokraternas villkor. Vi inom centerpartiet tycker att det är fel att socialdemokraterna själva utreder alla de frågor som de vill att viskall vara eniga om. På t. ex. biståndsområdet görs det och har gjorts ett stort antal utredningar – jag kan inte räkna dem alla – och det är departementsutredningar. Det finns också en ämbetsmannakommitté när det gäller den kärnvapenfria zonen i Norden. Vi har från centerpartiet krävt parlamentariska utredningar i olika politiska frågor. Jag menar att samförstånd också förutsätter ett parlamentariskt utredande. Om man diskuterar tillsammans är det lättare att nå ett samförstånd. Vi har en kontinuitet i vår utrikespolitik som är av värde, och den kontinuiteten har vi haft oavsett vilka som har varit i regeringsställning.

Jag ställde några frågor till utrikesministern, men jag har inte fått något svar. Jag vill därför upprepa frågorna. Vår försvik regering Nya Kaledonien? Har regeringen agerat när det gäller de franska kärnvapenproven?

De stater som jag har tagit upp i mitt anförande är mycket små – Västsahara, Nya Kaledonien, osv. Sverige kräver att supermakterna skall respektera de små länderna. På samma sätt måste vi respektera de mycket små ländernas problem och stödja dem. Jag är faktiskt oroad över att regeringen inte inser dessa sammanhang och ser vad vår utrikespolitik kräver av oss. Vi måste själva uppfylla de krav som vi ställer på andra.

Jag hade förväntat mig någon tanke om eller synpunkt på vad Sverige eller Norden skulle kunna medverka till när det gäller en lösning av situationen i

Israel. Vi är överens om att vi skall stödja alla progressiva krafter. Jag deltog i helgen, i samband med den internationella kvinnodagen, i en solidaritetsmanifestation i Aten för palestinska kvinnor och barn. Då diskuterades mycket kvinnorna emellan. Det var europeiska parlamentariker men även en från Canada. Det intryck jag fick var att de progressiva krafter som vill åstadkomma fred i Israel och, som vill värna både om Israel och om palestinierna växer.

I debatten i februari talade jag om den dröm som jag fortfarande har, men som jag tyvärr inte har kunnat förverkliga än, nämligen att judar och palestinier tillsammans skulle göra en fredsmarsch. Uppmaningarna på plakaten skulle vara: Fred för Israel. Palestinsk stat. Ett ömsesidigt erkännande av Israel och PLO.

När man talar om erkännande tror jag att man måste kräva att båda måste erkänna varandra. Jag tror inte att någondera part kommer att göra det ensidigt, utan det måste vara ömsesidigt och samtidigt.

I utrikesutskottet arbetar vi nu med frågor om bistånd till de palestinska områdena och till UNRWA. Jag undrar om man från socialdemokratiskt håll är beredd att ställa upp på detta.

Anf. 10 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Jag förstår att utrikesministern får många frågor en sådan här dag. Och jag förmodar att han glömde att svara på en del av dem. Jag tror inte att det är av iltvilja som han avstår.

Jag ställde en del frågor till regeringen och de borgerliga partierna om kryphålen i Sydafrikalagen och om viljan att försöka rätta dem. Jag ställde en konkret fråga till utrikesministern om Maj-Lis Lööws utredningsuppdrag om skärpta Sydafrikasanktioner. De borgerliga partierna kan också svara på frågor om huruvida de anser att den nuvarande lagen är tillräcklig eller om den behöver skärpas.

Jag sade att jag tror att vapenaffärerna har skadat vårt lands internationella anseende. Vårt parti vill helst se ett förbud för svensk vapenexport. Men vi inser att det inte låter sig göras från en dag till en annan. Men det kunde möjligen vara en god början att se till att den nu gällande lagen faktiskt tillämpas – att svenska vapen inte exporteras till förbjudna länder och att det inte blir flera Indienaffärer. Jag tycker också att man skall börja göra upp med myten om den svenska vapenexportens nödvändighet för att vi skall kunna upprätthålla ett eget försvar. Jag frågade Sten Andersson om det inte var möjligt att tänka sig en vitbok när det gäller dessa vapenaffärer.

Återigen till frågan om Mellanöstern. Alla här säger att de känner oro och att de tycker att situationen är spänd. Samtidigt vet vi att väldigt litet för närvarande pekar i en annan riktning. USA:s försök att få Israel till förhandlingsbordet har inte varit några stora framgångar. Jag tror inte att våldet kommer att minska i Gaza eller på Västbanken. I vårt om fortsätter dödsckjutningarna. Varje dag rapporteras nya dödsoffer. Jag vet att det finns många Israelivänner i Sverige och i riksdagen. Jag vet att många mår dåligt av rapporterna om hur de israeliska soldaterna går på palestinierna. Men jag förväns litet över att så få inser hur allvarigt staten Israel skadas av det som händer i Gaza och på Västbanken.

Det finns bara en lösning: Staten Israel kan bara få fred och säkra gränser genom att erkänna PLO och medverka till tillkomsten av en palestinsk stat. Ni som avfärdar detta resonemang, vad har ni egentligen för lösning på problemet?

Den judiska befolkningen i Mellanöstern kommer aldrig att få uppleva fred och säkerhet så länge den förtrycker palestinerna och förvägrar dem den fred och säkerhet judarna själva längtar efter.

I detta sammanhang sade jag att det var nödvändigt att öka pressen på Israel, landets politiker och regering, att ge upp sin oresonliga och förödande inställning och inta en mera sansad och för staten Israel mera fruktbar linje. Jag nämnde tanken på ekonomiska sanktioner. Det föranledde min gode vän Ingemar Eliasson att säga att detta var en fullständigt absurd tanke. Men jag talade om någon form av sanktioner, jag talade inte om total bojkott, Ingemar Eliasson. Jag sade det mot bakgrund av att ingenting hittills har hjälpt. Det handlar om att få Israel till förhandlingsbordet tillsammans med PLO. Det absurda är att Israel vägrar detta. Min tanke är rimligen inte mera absurd än att Europaparlamentet kan vidta ekonomiska sanktioner. Är det också absurd, Ingemar Eliasson?

Om ni är emot ekonomiska sanktioner, vad har ni själva för förslag för att lösa konflikten? Ingen får någonsin glömma vad det judiska folket fick genomgå under andra världskriget. Men när skall det palestinska folkets lidanden bli uppmärksamade? När skall detta pinade och plågade folk få rättvisa, och när skall det få mänskliga och demokratiska rättigheter? Hur länge skall man ursäkta Israels övergrepp mot palestinerna med nazisternas förbrytelser mot judarna under andra världskriget? Hur länge skall palestinerna behöva vänta på att världens samvete skall öppnas för dem? Det är ju detta det handlar om.

I det sammanhanget ställde jag en tredje fråga till Sten Andersson om hur han ser på Anker Jörgensens tanke om ett gemensamt nordiskt initiativ i något avseende.

Anf. 11 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! För artighetens skull skall jag börja med de frågor som ställs av dem som inte fick svar i mitt förra inlägg. Att Lars Werner inte fick svar på frågan om ett nordiskt initiativ, beror på att han bad om ett svar från statsministern. Då tyckte jag inte att jag borde gå in i frågan. Men om Lars Werner inte har någonfing emot att jag besvarar den skulle mitt svar vara att det naturligtvis blir en fortsättning på vårt agerande i Mellanöstern-frågan. Jag kan tala om att i morgon äger rum ett sammanträde med en företrädare för laboupartiet och en för PLO här i Stockholm för att resonera om man kan hitta någon öppning. I nästa vecka har vi ett nordiskt utrikesministermöte, då vi skall ta upp frågan för att se på vad sätt vi tillsammans kan agera för att åstadkomma en lösning. Efter det följer, som Lars Werner vet, samtal i Moskva och Washington som egentligen skall gälla andra ting men där också den här frågan skall tas upp.

Jag vill inte på något sätt överdriva Sveriges möjligheter att utöva något inflytande över processen, men vi bör rimligtvis göra vad vi kan. Vi skall inte heller underskatta våra möjligheter. Vi har en unik position för vi kan tala

förtroligt och uppriktigt med alla parter, och vi har dessutom varit engagerade i området länge och gjort insatser genom bl. a. Bernadotte och Jarring. Man vet att vi inte agerar för egen vinnings skull utan för att hävda internationell rätt. Det är också en tillgång och ger oss vissa möjligheter.

Beträffande Sydafrika skall jag ge ett väldigt kort svar då det gäller företagens agerande. Jag är naturligtvis väldigt missnöjd med och tycker väldigt illa om att de kringgår det som är svenska folkets mening med de beslut som vi har fattat. Kan vi stoppa det, skall vi göra det. Men vi bör rimligtvis avvakta Maj-Lis Lööws utredning innan vi fattar ett beslut. Möjligheterna är nog dess värre ganska begränsade.

Så kommer jag till Gunnel Jonängs frågor. Vi är beredda – det har jag sagt tidigare – att positivt pröva stödet till palestinerna och UNRWA. Vi har tillsatt en projektgrupp. Jag fick en propå där nere på sjukhuset. Där låg det pojkar sönderslagna och sönderskjutna. De hade legat där två månader och behövde annan vård, rehabilitering. Men sängarna behövdes till nya offer. De ville att vi skulle skicka dit en expert på rehabilitering för att hjälpa dem att bygga upp ett rehabiliteringscentrum. Det är ganska självklart att vi bör göra en sådan insats.

Sedan till vitboken om vapenhandel. Det finns få saker som plågar mig så mycket som det som kommer fram om svensk vapenhandel. Som jag sagt förut bör den byten tvättas ordentligt och offentligt. Ju förr vi gör oss av med den sörjan, desto bättre. Inte vet jag om en vitbok kan reda ut det här. Nu finns det väldigt många utredningar, både polisiära och andra. Vi får avvakta resultatet av dessa innan vi fattar några beslut.

Vi är inte alls likgiltiga inför konflikten i Eritrea. En lösning på tragedin där kan bara åstadkommas i direkta förhandlingar mellan de parter som är indragna. Vi gör vad vi kan i samtal med Etiopiens regering och i samtal med företrädare för den eritreanska befrielseströrelsen för att försöka få parterna närmare varandra. Jag får om en tid ett besök av Etiopiens utrikesminister. Det är alldeles självklart att den här frågan tas upp i diskussionerna med honom.

När det gäller västra Sahara har Sverige en mycket klar inställning. Det är ett olöst kolonialt problem och kan bara klaras genom förhandlingar mellan parterna, vilket också FN har beslutat om. Vi har ställt oss bakom kravet på en folkomröstning för att avgöra områdets framtid. Inte heller när det gäller Nya Kaledonien är det rätt att säga att vi har svikit dem. Sverige betraktar Nya Kaledonien som ett kolonialt område. Att vi inte ställt oss bakom resolutionen beror på att i förslaget inte beaktas alla relevanta omständigheter, bl. a. folkomröstningen. Det är alltså vår förhoppning att Nya Kaledonien-frågan fortsättningsvis skall kunna få en mer konstruktiv behandling. Men vår uppfattning har vi inte ändrat i grundfrågan.

Då det gäller de franska provsprängningarna har vi protesterat mot dem i många sammanhang, bl. a. då president Mitterrand var här. I alldeles otvetydiga ordalag talade vi då om var Sverige står någonstans.

Nu har jag hunnit besvara de flesta av frågorna.

Till Carl Bildt måste jag säga att det alltid är med en väldig spänning och viss förväntan man går till debatt med honom här i kammaren: Skall det bli attack, eller det skall bli omfamning? Den här gången valde han något slags

mellanform och gav sig på inte mig utan kabinetssekreteraren, som ju inte kan svara i debatten. Jag tycker att ni skall döma oss efter våra gärningar och då förstå att vi menar allvar. Vi hade då det gäller Östersjöförhandlingarna elva partiledarsammanträden och utrikesnämndens sammanträde. Det var sammanträden där vi gav och tog. Jag har många gånger försäkrat – och jag menar det – att genom att vi gav och tog på detta sätt tillfördes förhandlingarna många positiva element som de annars hade varit utan. Bakom det uttalandet ligger naturligtvis också en djup respekt för andras uppfattningar. Det handlar inte om något försök att pådyvla andra en överlägsen socialdemokratisk uppfattning.

Följ gärningarna mer än orden! Då tror jag att slutsatsen bara kan bli en. Så till Mellanöstern: Det är inte någon medveten kantring i utrikesdeklarationen över till en mer propalestinsk inställning. Enligt min uppfattning kan man inte vara proisraelisk utan att vara propalestinsk. Problemen går inte att lösa om man inte tar hänsyn till det palestinska folkets rätt till självbestämmande och eget land.

Då får de inte bestämma som de vill, säger Carl Bildt. Jo, det menar jag. Ett folk skall ha den rätten. Även om de skulle fatta ett beslut som vi tycker är ofullgånget, skall de ha den rätten. Där finns det ingen pruttmån i folkrätten. Jag delar helt Ingemar Eliassons uppfattning om att det vore en olycka om Sverige skulle ställa sig bakom sanktioner mot Israel. Det finns ändå, Lars Werner, en väldig skillnad mellan Sydafrika och Israel. I Sydafrika bad de som kämpar för frihet och demokrati att vi skulle ta till sanktioner, och vi följde dem. I Israel, som är en demokrati, vill de som kämpar för en fördjupad demokrati och framför allt för en fredlig lösning av problemen att positivt stödja Israel och framför allt de krafter som de representerar. Skulle vi med sanktionsåtgärder isolera de krafterna, spelar vi de reaktionära krafterna i händerna.

Jag vill på allt sätt göra klart att jag inte har fallit offer för något önsketänkande då jag ändå har framhållit vissa positiva drag i vad jag har mött där nere. Jag har så länge varit engagerad i detta att jag vet hur stora svårigheterna är.

Det finns nu en medvetenhet på PLO:s sida – där man förut sade att man ville ha allthop – om att det är två folk som gör anspråk på samma bit land, och då de nu förstår att ingen kan få 100 % utan måste kompromissa, tror jag dem när de säger detta. Deras erfarenheter är sådana att de rimligtvis bör ha denna inställning efter allt lidande som de har genomgått.

Sedan inser jag farorna och att tiden håller på att rinna oss och dem ur händerna. De extrema krafterna på båda håll växer i styrka. Det gäller dem inom Israel som anser att landet har en biblisk rätt till Västbanken och Gaza, och det gäller de fundamentalistiska krafterna bland palestinierna, som också växer i styrka.

Därför menar jag att vi tillsammans måste verka med all den kraft som vi har för att om möjligt hjälpa dem att finna en fredlig lösning på problemen.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 12 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Utrikesministern får nog tyvärr finna sig i den situation som han är i, nämligen att ha det yttersta ansvaret för den samlade utrikesledningens agerande. Som både Ingemar Eliasson och Gunnel Jonäng har påpekat finns det något av ett mönster i det uppträdande som vi ser: vänlighet och samförstånd från utrikesministern och partipolitiska piruetter och attacker från kabinetssekreteraren ibland.

Därför var hegemoniuttalandet ingen tillfällighet. Det var ett uttalande som distribuerades officiellt av utrikesdepartementet, och det var ett uttryck för det vi ofta ser, nämligen ett försök att etablera ett partis hegemoni över svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Det accepterar vi inte i dag och kommer icke heller att acceptera i morgon.

Det finns dessutom ett mönster också när det gäller olika åtgärder som vidtas. Jag har i andra sammanhang beklagat den tendens till politisering av utnämningar till viktiga amassadörstjänster som vi har sett under den senaste tiden. De försvarar utrikesförvaltningens möjligheter att värna nationens intressen långsiktigt. De försvarar också det partipolitiska stödet för delar av utrikesförvaltningens verksamhet. Det är, fru talman, absolut inte bra.

Jag noterade i utrikesdeklarationen en annan sak, som må vara en bagatell. Vi hade för några år sedan en utredning där vi med stor noggrannhet formulerade svensk säkerhetspolitik. Det var försvarskommittén. Vi satt, några stycken som finns i denna kammare, i tror jag två år och diskuterade och skrev. Utrikesdepartementets chef för den politiska avdelningen tillhörde dem som var med och förde pennan.

En av de frågor som vi diskuterade allra mest var: Finns det någon första, andra och tredje försvarslinje i svensk säkerhetspolitik? Kommer utrikespolitiken först, eller är den tvåa eller trea? Var kommer försvarspolitiken in, och hur är det egentligen med biståndspolitiken? Vi formulerade oss med stor noggrannhet och sade att svensk säkerhetspolitik vilar på två ben – utrikespolitiken och försvarspolitiken – och vinner sin styrka i kombinationen av dessa. Det finns ingen första eller andra försvarslinje, utan det finns bara en.

Men sedan återvänder man bara, från utrikesdepartementets och socialdemokratis sida, till de formuleringar som vi var överens om att vi skulle frångå. Det kan handla om tillfälligheter eller slarv och oaktsamhet. Men det finns något av ett mönster i detta, och då måste vi säga ifrån, och det gör vi nu.

Jag noterade att utrikesministern inte tog upp mitt påpekande vad gäller både hans eget och statsministerns kraftfulla markeringar mot de främmande inkräkterna i de svenska vattnen. De uttalanden som var viktiga när de föllades i december ansågs inte viktiga när utrikesdepartementet publicerade sin sammanställning i mars – det tycker jag var synd.

Så till Mellersta Östern. Detta är den fråga som kanske mer än någon annan upptar oss i dag. Vad det handlar om just nu – i den situation som har skapats av den palestinska resningen – är att utnyttja det politiska momentum som faktiskt har uppstått efter ett decennium av stillastående. Där tycker jag att vi skall uttala vårt erkännande för den amerikanske utrikesministern, som i en svår politisk situation har visat stort politiskt mod och lagt fram en fredsplan som man kan ha synpunkter på vad gäller detaljer men som i dag är

den enda möjligheten att få i gång en process som så småningom kan leda till någonting vars detaljer vi vare sig kan eller bör ha några alltför bestämda meningar om. Nu krävs det politiskt mod i Tel Aviv och Jerusalem men inte bara där. Det krävs det politiska modet hos PLO, som ofta har svajat fram och tillbaka – erkännanden ibland och terrorism ibland – och därmed undergrävt litet av sin egen trovärdighet. Det krävs också politiskt mod i Damaskus och Amman och även i Kairo, där det verkar finnas.

Så mycket kort till Lars Werner om det palestinska folkets lidande: Vi är nog många i den här kammaran som – om än under något mindre mediabevakade omständigheter än för utrikesministern – har vandrat gatorna i Betlehem, Hebron, Jerusalem och Gaza och sett detta lidande. Men ett skall sägas: Det palestinska folket har lidit icke bara under Israel utan också under Arabstaterna. Tragedin i Gaza gäller människor som inte accepteras av de andra arabstaterna, som inte accepteras som medborgare i något arabiskt land utan som är parias i den arabvärld som de faktiskt tillhör. Det är inte bara Israel som har begått historiska oförrätter mot det palestinska folket under de senaste decennierna. Det vilar en mycket tung börda också på de arabländer som har behållit palestinierna i misär, behållit dem i flyktingläger och – som i fallet Gaza – över huvud taget vägrat erkänna dem som medborgare.

Anf. 13 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Följ gärningarna mer än orden, säger Sten Andersson. Viskall försöka ta utrikesministern just på orden i det uttalandet. Men det är, och förblir, önskvärt att ord och gärningar stämmer överens. Det gäller för alla, inte bara för utrikesministern utan för hela utrikesledningen. Det är särskilt viktigt att det förhåller sig så när vi sysslar med utrikespolitik. I annat fall blir det en påfrestning när det gäller det samförstånd och den ömsesidiga respekt som vi nu alla har betydligt är en värdefull och nödvändig grund för svensk utrikespolitik.

Utrikesministerns bedömning är att PLO har valt väg, att man så småningom har kommit till insikt om att det är nödvändigt att leva i fred, eller åtminstone att acceptera Israels existens, för att få ett slut på oroligheterna och för att få till stånd ett självbestämmande för palestinska folket. "Jag tror dem", säger Sten Andersson. Jag hoppas innerligt att Sten Andersson har rätt. Men gärningarna får väl tala också i det sammanhanget, och de bör i så fall tala samma språk som dessa uttalanden. När PLO tar avstånd från terror och när man verifierar vad Sten Andersson nu har sagt om deras inställning, skall också jag tro dem. Tillis vidare kvarstår dock en reservation, liksom det kvarstår en reservation beträffande möjligheterna för att de i Israel som är beredda till försoning skall öka i antal och för att deras politiska styrka skall vara i tilltagande. Men hoppet, Sten Andersson delar vi, nämligen att det är de försöningskrafterna som har framtiden för sig och hoppet om att det är en riktig beskrivning att det finns grund för optimism i synen på Mellanösternkonflikten.

Det finns ett inlägg till beträffande utrikesministerns resa i Mellanöstern som jag måste få ta upp. Det gäller ett tidningsreferat från mötet med Syriens utrikesminister. Om tidningsreferatet är riktigt, gjorde Syriens utrikesmin-

ter ett vådssamt utfall mot det judiska folket, mot staten Israel och mot judar i allmänhet. Enligt tidningsreferatet satt den svenske utrikesministern tyst och bara skruvade på sig. Säg, Sten Andersson, att det är fel, att det inte var så eller – om det nu var så – att Sten Andersson har dåligt samvete för att han inte gick i svaromål!

Till slut, fru talman, vill jag konstatera att de grundläggande värderingarna, på vilka svensk utrikes- och säkerhetspolitik skall baseras, är gemensamma för de demokratiska partierna i Sveriges riksdag. Jag hoppas att den diskussion som vi nu har haft skall kunna bli ett mönster också för framtiden – dvs. att man undviker både överord som krav på hegemoni och att ett parti skall diktera innehållet – och att i stället den ömsesidiga respekten mellan partierna blir mönsterbildande för den fortsatta dialogen.

Anf. 14 GUNNEL JONÄNG (c) replik:

Fru talman! Tack, utrikesministern, för svaren på mina frågor! Först några ord om Israel. Jag vill säga en sak till Carl Bildt: Palestiniernas lidande minskas ju inte därför att de utsatts för lidande också från andra. Det är vi kanske överens om.

Sedan tror jag att det är bråttom när det gäller Israel och Palestinafrågan. Det är bråttom med åtgärder. Jag är väldigt rädd för en accelerering när det gäller Israels metoder, som kan skada dem själva.

I helgen var jag i Aten och jag träffade då bl. a. en israelisk judinna. Jag fick veta att hennes veckotidning, som skrev om ockupationen på hebreiska och arabiska, hade dragits in och att en av redaktörerna hade dömts till fängelse i sex månader utan föregående rättegång. Det är naturligtvis en allvarlig åtgärd i ett demokratiskt land. Jag fick också information om att unga kvinnor som får missfall på grund av att de utsätts för tårgasattacker ökar mycket kraftigt i antal. I morse hörde vi att telefonförbindelserna med Gaza har avskurits.

Jag är, som sagt, väldigt rädd för en accelerering. Sådana här metoder är naturligtvis inte bara till skada för palestinierna utan de skadar också Israel och Israels egen framtid, och det är också allvarligt.

Jag vill understryka att vi i centerpartiet inte ställer upp på sanktioner mot Israel. Men jag hoppas verkligen att utrikesministern vid mötet med de andra nordiska utrikesministrarna nästa vecka skall ha något konkret förslag att föra fram. Låt oss hjälpas åt när det gäller att ta ett ansvar för försörjning i Israel, för en framtid för både israeler och palestinier och för fred mellan israeler och palestinier!

Pär Granstedt kommer, som sagt, att ta upp frågor rörande dels vapenexporten, dels Sydafrika. Jag vill dock bara säga redan nu att vi i centerpartiet finner den rapport som kom nyligen i tidningarna väldigt oroande. Rapporten handlar om de svenska företagen och deras fortsatta verksamhet i Sydafrika. Den mesta verksamheten fortsätter, men handelsvägarna har blivit krokigare. Vi är helt inne på att regeringen här måste ta initiativ och lägga fram förslag som innebär att man stoppar handeln över tredje land.

Så till Eritreafrågan. Jag tycker att man från regeringens sida bör undersöka om man inte skall ta upp Eritreafrågan i FN. Utrikesutskottet

sade i fjol att regeringen bör verka för en fredlig lösning på Eritreakonflikten, eventuellt inom FN:s ram – frågan har inte behandlats där på över 30 år.

När det gäller Nya Kaledonien hänvisar utrikesministern till folkomröstningen. Men det är faktiskt en dålig hänvisning. Vi vet att stora grupper av kanaker strax före folkomröstningen blev omringade av franska specialstyrkor som gick till attack med tårgas och batonger. Vi vet också att motståndsfrenten uppmanade befolkningen att bojkotta folkomröstningen om Nya Kaledoniens oberoende. 86 % av kanakerna följde den uppmaningen, och det ledde till att 97 % röstade för fortsatt fransk beroende. Detta är verkligen inte "formellt oantastliga former", som regeringen har sagt. Sveriges omröstning i FN ligger inte alls i linje med våra grundläggande principer. Jag vidhåller att det är ett svek mot befolkningen.

Till sist vill jag också tacka för denna debatt, som jag tror och hoppas att många kan känna glädje över. Det kan innebära att vi i fortsatt samförstånd tar vårt ansvar tillsammans i världen. Det behövs mycket hjälp och mycket solidaritet.

Anf. 15 LARS WERNER (vpk) replik:

Fru talman! Jag ber utrikesministern om ursäkt om jag råkade kalla honom för statsminister. Jag är självfallet nöjd med att få svar från utrikesministern. Det bästa kan ju vara gott nog i detta sammanhang. Jag är ännu mer glad över det positiva innehåll som jag tycker mig kunna spåra när det gäller vad man tänker göra.

Beträffande Sydafrika säger Sten Andersson att han tycker illa om det som sker och att han skall vara med och stoppa det om det går. Han säger vidare att man måste avvakta Maj-Lis Lööws utredning. Ja, det var just detta jag frågade om. När kommer utredningen? Det spelar faktiskt en rätt stor roll när den kommer och vad det står i den.

Sedan några ord om vitboken jag talade om beträffande vapenaffärerna. Vi borde nog inte kalla den för vitbok. Det skall nog vara en annan färg på den, är jag rädd. Sten Andersson säger att byken måste tvättas och att man skall avvakta polisutredningarna. Det är just därför att jag tycker att dessa utredningar dröjer så skandalöst länge, som jag ställde frågan om det inte vore vettigt att man från regeringens sida i någon form tog ett initiativ.

Vi började med ett resonemang om en fri och öppen debatt i de utrikespolitiska frågorna. Jag håller helt med om det och erkänner värdet av enighet på utrikespolitikens område. Jag anser att vi inte skall söka onödig strid eller skapa oenighet i utrikespolitiken, där det inte finns någon sådan. I detta sammanhang är jag kritisk mot utrikesministern. Han förbeger moderaternas utrikespolitiska utflykter under det senaste halvåret i hopp om att de skall lugna ner sig och rätta in sig i ledet. För min del anser jag att det är att gå för långt. Det är att ha överdrivna förhoppningar om dem. Ta som exempel moderaternas agerande i Angolafrågan, deras agerande i gränsförhandlingarna med Sovjet, deras agerande i ubåtsaffärerna, deras agerande i fråga om EG, deras agerande i fråga om den kärnvapenfria zonen och deras agerande i förhållande till UD och enskilda UD-tjänstemän.

Allt detta och mera därtill pekar enligt min mening på att moderaterna mer eller mindre medvetet söker strid i olika utrikespolitiska frågor. Det hjälper

då inte att man från moderata samlingspartiet här i dag går upp och talar om behovet av enighet.

Nu kanske en del tror att jag och andra gläds över detta, över att få avslöja och angripa moderaterna. Det är fel. Vi sätter stort värde på utrikespolitisk enighet, så länge den grundas på den traditionella neutrala och alliansfria linjen. Vi är därför oroad över de piruetter som gång på gång görs ifrån moderata samlingspartiet.

Det hade därför varit bra om Sten Andersson hade talat klarspråk på den här punkten. Han brukar inte vara så buskabyg utanför detta hus i sådana sammanhang.

Anf. 16 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Lars Werner ondgjorde sig över att jag inte sade något ofördelaktigt om moderaternas utflykter i olika ärenden i den utrikespolitiska terrängen. Han sade att det var en taktik som inte kunde lyckas för att få dem stillsamma och anslutna till den allmänna linjen vi företräder.

Jag tror att Lars Werner har helt fel. Carl Bildt är egentligen en ganska fantastisk man – ja, det är inget att skratta åt. Han har här i debatten på allt sätt klargjort att vi är överens om allt väsentligt i svensk utrikespolitik. Jag skulle kunna räkna upp en lång rad frågor som han har nämnt och där samförstånd råder.

För att visa vilken kraftfull oppositionspolitik han är kastar han sig emellertid över kabinetssekreteraren och inte över mig och svensk utrikespolitik. Det kan jag lämna därhän.

Carl Bildt fortsatte sedan med frågorna om politiseringen av ambassadörstjänster. Ja, visst är det värt en diskussion. Vi har också sagt att vi skall ha en diskussion om detta. Jag har gått igenom listorna över ambassadörsutnämningar för en lång tid tillbaka. Det visade sig då att de borgerliga regeringarna har gjort som de socialdemokratiska regeringarna. Om dessa nyförvar utifrån kan man säga att de ibland har varit en väldig styrka att få in utrikesförvaltningen, medan de ibland har varit en flopp. Medge det!

Jag skall nämna ett exempel som ligger nära Carl Bildt. Han påstår att Gunnar Heckscher var ett utomordentligt nyförvärv till utrikesförvaltningen. Men en annan företrädare till Carl Bildt får väl lov att betraktas som en utrikespolitisk flopp.

Man skall dock ha en möjlighet att förvärva folk utifrån, liksom det skall finnas möjligheter för diplomaterna att ställa sin erfarenhet till förfogande på andra områden. Vi försöker skapa bryggor i det avseendet. Jag tror att svensk förvaltning över huvud taget tjänar på det.

Sedan till de kraftfulla markeringarna mot ubåtskränkningarna som inte har kommit med i sammanställningen. Uppriktigt sagt, så har jag inte sett sammanställningen. Jag tror dock att Carl Bildt har rätt när han säger att han inte har hittat denna fråga. Det kan bero på att Ingvar Carlsson uttalade sig i Rapport – om jag minns rätt.

Jag vet däremot med bestämdhet att det jag sade förekom i ett tal, utan stolpar, i Folkets hus i ett särskilt sammanhang. Jag menar vart enda ord av vad jag sade, och jag är beredd att upprepa dem här – nämligen att jag med stor beundran har följt den svenska marins ansträngningar, också ute till

havs, att klara dessa problem. Det låg ganska nära till hands att tro att efter det att man inte har lyckats med sin uppgift, så skulle man ge upp. Jag fann precis motsatsen. Man hade visst inte givit upp, man hade tvärtom ökat sina ansträngningar. Man hade fått bättre utrustning. Marinen har blivit skickligare och därmed farigare för dem som kränker. Det var därför jag sade att till slut skall fan ta dem som kränker Sveriges gränser. I detta sammanhang vill jag gärna ge en eloge till flottans män.

Sedan till frågan om Mellanöstern. Schulzplanen – utan att man tar ställning till dess möjligheter – har vissa fördelar och vissa brister. Den lider av alldeles kolossal brist på palestinierna. De är ju en av parterna. De måste nämligen finnas med vid förhandlingsbordet och företrädas av representanter som de själva utser. Som vi ser det, måste det vara PLO. Efter det resonemang jag har fört där nere, tvekar jag inte ett ögonblick på den punkten.

Jag tror vidare, och det är ett reformistiskt sätt att se på saken, att man inte innan en process har startat kan klara ut vad processen skall sluta med – bara att processen skall grundas på de folkrättsliga principer som gäller. Det har FN slagit fast i resolutionerna 242 och 338. Det är därför viktigt att processen kommer i gång så snart som möjligt. Jag tror att det under processens gång kommer att växa fram möjligheter att nå de resultat som sannolikt är de enda tänkbara för att man skall kunna åstadkomma en bestående fred.

Jag vet inte hur mycket allvar Ingemar Eliasson menade med att fråga om jag i ett samtal med Syriens utrikesminister hade låtit honom vräka okvädsord över det judiska folket och sedan suttit där utan att ge svar på tal. Ingemar Eliasson och jag känner varandra så väl att han vet att jag inte åkte dit för att stryka någon medhårs. Jag har fört väldigt öppna, franka och uppriktiga resonemang med alla parter, och jag kan försäkra dig om att det inte någon gång under samtalen med Syriens utrikesminister eller president Assad, med vilken jag talade i två och en halv timme, förekom antisemitiska inslag. Däremot förekom uttryck för en djup misstro mot det israeliska ledarskapets vilja att verkligen åstadkomma fred.

Referatet i en av våra kvällstidningar, som jag läste med viss förvåning, härrör från en s. k. arbetsmiddag som den syriske utrikesministern hade inbjudit till. Vi hade då också bett att tre journalister som också var med på resan skulle få tillfälle att komma dit. De tre blev inbjudna, det var fri placering. Jag skall uppriktigt säga att jag aldrig hörde samtalet, som rörde sig om Köpmannen i Venedig och om hur judarna var. Jag kom in i samtalet först i slutet, då det rörde sig om Waldheim, och jag gjorde då en anmärkning. Nog är det väl en märklig reporter, Ingemar Eliasson!

Om Ingemar Eliasson vore reporter och hörde ett sådant samtal, då skulle han göra en av två saker, kanske båda. Antingen skulle Ingemar Eliasson själv ge sig in i samtalet – men reportern teg – eller också skulle Ingemar Eliasson vända sig till den svenske utrikesministern och säga: Nu är det dags att du ger dig in i samtalet, för det här är vad han har sagt. Reportern gjorde ingetdera. Inte är det någon beundransvärd prestation som den reportern har gjort.

För att Ingemar Eliasson verkligen skall bli övertygad om min ståndpunkt i dessa frågor och hur uppriktig jag är, inbjuder jag honom härmed till utrikesdepartementet för att läsa samtalsuppteckningarna. Välkommen!

Förste vice talmannen anmälde att Carl Bildt, Ingemar Eliasson, Gunnell Jonäng och Lars Werner anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ågde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 17 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! I detta läge av debatten, då i stort sett alla viktiga utrikespolitiska frågor har ventilerats mellan regeringen och oppositionen, kommer vi som nu står på talarlistan att välja några ämnen att tala om och göra så mot bakgrunden av personliga intressen.

Får jag börja med, fru talman, att erinra om att riksdagen i dag besöks av Europarådets president, den franske senatorm Louis Jung. Jag vill å Europadelegationens vägnar hälsa honom välkommen till riksdagen och också uttala ett tack till Europarådets president för det sätt på vilket han under lång tid har bekämpat sin egen regerings regler om visering för svenska medborgare. Europarådets president har gått i bräschen för krav på att dessa viseringsregler skall hävas och har till väsentlig del haft framgång i sina försök att förändra Europarådets sätt att arbeta i avvaktan på att viseringsreglerna försvinner.

Viseringsbestämmelserna innebär en kränkning av såväl svenska intressen som av Europarådets principer om fria rörelser mellan medlemsländerna. I januari förra året ställde jag frågan till franske premiärministern Chirac hur länge viseringsreglerna skulle gälla, och svaret blev att det var en fråga om månader snarare än år. Det har sedan dess gått 14 månader, och ingenting har hänt. Jag vill upprepa kravet att Frankrikes regering skall upphäva reglerna om visering för svenska medborgare.

En fråga som Europarådet under lång tid har behandlat är frågan om Turkiets ställning. Jag vill gärna notera att Turkiet ännu inte är framme vid det demokratiska mål som Europarådet för sin del har rätt att kräva av sina medlemmar, men det har skett framsteg sedan vi senast debatterade Turkiet i denna församling – bl. a. har demokratiska val hållits, och den turkiska regeringen har skrivit under en konvention mot tortyr.

Intressant beträffande Europarådet är vidare att notera att det finns ett ökat intresse i Östeuropa för samarbete med Europarådet. Sovjetunionen har t. o. m. föreslagit ett besöksutbyte mellan Europarådet och Högsta Sovjetet.

Jag vill också hälsa uppgifter som är ganska nya om att Finland troligen redan i år kommer att ansöka om medlemskap i Europarådet. Finland är det enda land med demokratisk författning i Europa som ännu inte är med i Europarådet, och jag har sagt tidigare att detta är en brist. Nu vill jag uttala en stark förhoppning att frågan skall lösas redan i år och hälsa Finland välkommen till Europarådets regeringsarbete och dess parlamentariska församling.

Regeringsdeklarationen ägnar stor uppmärksamhet åt frågan om den västeuropeiska integrationen och Sveriges samarbete med EG. Utrikesutskottet arbetar nu, efter hörande av flertalet andra utskott i riksdagen, med regeringens proposition om detta samarbete, och riksdagen kommer att fatta beslut i början av maj.

Det är viktigt att stats- och utrikesministrarna förklarar möjligheterna och